

Jyväskylän yliopiston
ylioppilaskunta

Ympäristövaliokunnan ympäristöohjelman ohje opiskelijajärjestöille

Hyväksytty JY:n ympäristövaliokunnan
kokouksessa 7.11.2022

Sisältö

Johdanto.....	3
Miksi ympäristöohjelma?.....	3
Mikä on ympäristöohjelma?.....	4
Mitä tekee ympäristövastaava?.....	5
Kategoriat ja toimenpideohjeet.....	5
Liikkuminen.....	5
Ruokailu.....	6
Hankinnat.....	6
Tapahtumat.....	7
Hallituksen toiminta.....	8
Järjestötila.....	8
Jäsenistö.....	9
Lisätietoja ja esimerkkejä.....	10
Lähteet.....	10

Johdanto

Tämä dokumentti on JYYn ympäristövaliokunnan opiskelijajärjestöille tekemä pohja, josta opiskelijajärjestö voi ottaa mallia ja ideoita oman ympäristöohjelmansa tueksi. Dokumentissa listataan käytännön vinkkejä siitä, mitä opiskelijajärjestön ympäristöohjelma voisi sisältää. Ohjelman voi jakaa esimerkiksi myöhemmin mainittavien kategorioiden mukaan: liikkuminen, ruokailu, hankinnat, tapahtumat, hallituksen toiminta, järjestötila ja jäsenistö. Ohjelmassa voi olla hyvä mainita toimenpiteiden lisäksi myös kenen vastuulla on huolehtia ympäristötavoitteiden/-toimenpiteiden toteutumisesta.

Jokainen opiskelijajärjestö on kuitenkin erilainen, joten kaikki tässä dokumentissa mainituista kohdista eivät välttämättä päde kaikkiin järjestöihin – sen takia oman järjestön ohjelmaa laatiessa kannattaakin harkita, mitkä näistä ohjeista sopivat omaan käyttöön, ja missä kohdassa olisi tarve soveltaa esimerkkejä. Ohjelmaa laatiessa olisi myös tärkeää miettiä oman opiskelijajärjestön erityispiirteitä ja toiminnan (ympäristöön liittyviä) ongelma-kohtia, joihin ohjelmassa voidaan ottaa kantaa.

Miksi ympäristöohjelma?

Maapallolla on rajallinen määrä resursseja ja nykyinen tapamme elää uhkaa niiden riittävyyttä. Kulutamme liikaa ja mikäli emme muuta tapojamme, vaarannamme tulevien sukupolvien mahdollisuuden hyvään elämään. Luontokato ja ilmaston lämpeneminen uhkaavat nykyisiä yhteiskuntia, ja ensimmäisenä tästä kärsivät heikommassa asemassa olevat ihmiset, samalla kun suurimman osan vaikutuksista aiheuttavat maailman rikkain kymmenen prosenttia. Edellä mainitut ongelmat heijastuvat Suomeen esimerkiksi heikentyneenä globaalina ruuan tuotantona, geopoliittisina konflikteina, puhumat-takaan käynnissä olevan sukupuuttoaalloon vielä tuntemattomista seurauksista.

Miten opiskelijajärjestö tähän liittyy? Kaikella ihmistoiminnalla on vaikutus ympäröivään maailmaan. Olipa kyseessä valtio, kaupunki tai opiskelijajärjestö, on toiminnalla aina seurauksia. Omilla valinnoillaan opiskelijajärjestö voi joko kiihdyttää tai hidastaa ilmastonmuutosta, luontokatoa, ylikulutusta ja ympäristön pilaantumista. Kyse on lopulta valinnoista; naudanolian hiilidioksidipäästöt ovat noin 3–40 kertaiset verrattuna esimerkiksi soijapapuun (ilmasto-opas, 2020). Kilo puuvillaa vaatii noin 10–20 tuhatta litraa vettä, joka määrältään vastaa yhden ihmisen 13 vuoden juomavettä (Safaya ym.,

2016). Kolmenkymmen kilometrin matkalla henkilöauto arkikäytössä tuottaa arviolta 93 kertaa enemmän päästöjä verrattuna bussiin (Motiva, 2015). On siis varsin perusteltua miettiä, mitä tapahtumassa tarjoillaan, tai kuinka paljon hankitaan uutta.

Mutta onko opiskelijajärjestö merkityksellinen toimija? Ensinnäkin, mitä useampi eri toimija eri tasoilla päättää sitoutua ympäristöystävällisempään toimintaan, sitä vahvempi kokonaisuus on. Vaikka kaupunki epäonnistuisi, voi riittää, että valtio ja opiskelijajärjestö onnistuvat. Ei ole liian pientä yksikköä, jonka sitoutuneisuudella ei olisi merkitystä. Toiseksi, on kohtuutonta vaatia toimia muilta, mutta olla itse toimimatta. Ja viimeiseksi, miksi ei? Miksi ei ottaa ympäröivää maailmaa huomioon? On vaikeaa löytää hyvää perustelua sille, miksei opiskelijajärjestönkin kannattaisi ottaa toiminnassaan muita huomioon.

Mikä on ympäristöohjelma?

Ympäristöohjelma on opiskelijajärjestön toimintaa ohjaava ja tukeva dokumentti, joka antaa konkreettisia toimenpiteitä siitä, kuinka opiskelijajärjestö edistää ja kehittää toimintansa ympäristöystävällisyyttä ja lisää jäsentensä ympäristötietoisuutta. Ympäristöohjelma sisältää toimenpiteiden lisäksi myös tavoitteita ja arvoja, jotka ohjaavat järjestön toimintaa. Dokumentissa on hyvä tuoda ilmi tavoitteiden ja toimenpiteiden lisäksi myös ne syyt, joiden takia toimet halutaan toteuttaa.

Ympäristö on valtava teema ja opiskelijajärjestöt vain pieniä toimijoita kaiken keskellä. Tästä huolimatta myös opiskelijajärjestöillä on paikkansa ja roolinsa globaaleihin ympäristöongelmiin vastaamisessa. Ympäristöstä huolen pitäminen on yhteiskuntien kaikkien tasojen läpileikkaava aihe, joka tulee ottaa huomioon aina ruohonjuuritasolta ylimpään päätöksentekoon asti. Täten myös opiskelijajärjestöillä on tärkeä rooli ja vastuu edistää ympäristöstä vastuun kantamista omien voimiensa mukaan, omalla toimialueellaan. Mitä useampi taso ja toimija sitoutuu ympäristöstä vastuun kantamiseen, sitä vahvemalla pohjalla ympäristöstä vastuun kantaminen on.

Ympäristöohjelma ohjaa koko opiskelijajärjestön toimintaa, mutta sen toteuttamisen seuranta ja dokumentin päivittäminen on ennen kaikkea ympäristövastaavan vastuulla. On tärkeää, että ympäristöohjelmaa päivitetään säännöllisesti yhdessä koko opiskelijajärjestön hallituksen kanssa, jotta ohjelma pysyy ajantasaisena ja edistää järjestön toimintaa kohti yhä ympäristöystävällisempää toimintaa. Ympäristövastaavan vaihtuessa on tärkeää tarkastaa ympäristöohjelman ajantasaisuus.

Mitä tekee ympäristövastaava?

Ympäristövastaava on toimihenkilö, joka varmistaa, että opiskelijajärjestön toiminnassa huomioidaan ympäristönäkökulmat. Ympäristövastaavan tärkeimpiä tehtäviä on huolehtia ympäristöohjelman suunnittelusta, seurannasta ja päivittämisestä sekä jäsenistön ympäristötietoisuuden lisääminen ja ympäristöystävällisyyteen kannustaminen. Hän huolehtii myös seuraavan ympäristövastaavan perehdytyksestä ja testamentin laatimisesta. Ympäristövastaava voi tehdä yhteistyötä muiden opiskelijajärjestöjen ympäristövastaavien kanssa ja osallistua halutessaan JYY:n ympäristövaliokunnan toimintaan. Ympäristövastaavan ei ole tarkoitus toimia yksin hallituksessa ympäristöteemojen parissa, vaan koko hallitus yhdessä edistää ympäristöohjelman toteutumista.

Kategoriat ja toimenpideohjeet

Tässä kappaleessa on yksi esimerkkitapa toteuttaa ympäristöohjelmaa. Kategorioihin jaetun mallin tavoitteena on tehdä ympäristöohjelmasta mahdollisimman selkeä ja helposti toteutettava. Järjestöillä on hyvä olla tiedossa tavoitteiden lisäksi konkreettiset toimenpiteet, joilla ne pyritään toteuttamaan, sekä vastuuhenkilö(t), jotka ovat vastuussa näiden toimenpiteiden toteutumisesta - näin vältetään epäselviltä tai abstrakteilta tavoitteilta (kuten "ympäristö on tärkeä"), joita on vaikea toteuttaa käytännössä.

Tässä taulukossa mainitaan esimerkkejä siitä, millaisia toimenpiteet järjestön sisällä voisivat olla: omaa ympäristöohjelmaa laatiessa voi soveltaa näitä vinkkejä omaan opiskelijajärjestöön sopivaksi, ottaen huomioon oman järjestön tarpeet ja prioriteetit. Alla olevat ovat vain ehdotuksia ja jokainen järjestö voi koota ehdotuksista omanlaisensa paletin ympäristöohjelmaansa.

Liikkuminen

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Minimoidaan liikkumisen ilmastovaikutukset	Suositaan kevyttä ja julkista liikennettä. Yksityisautoilla kimpakyydit.	Tapahtumavastaava, ympäristövastaava

Ruokailu

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Vähennetään liha- ja muiden eläinperäisten tuotteiden käyttöä	Kasvis- ja vegaanivaihtoehto lihavaihtoehdon rinnalle	Ruokailun järjestämisestä vastaava henkilö/tiimi
Eettisten tuotteiden suosiminen	Suositaan esimerkiksi Reilun kaupan tuotteita.	Ruokailun järjestämisestä vastaava henkilö/tiimi
Luomutuotteiden suosiminen	Lisätään luonnonmukaisesti tuotettujen tuotteiden määrää.	Ruokailun järjestämisestä vastaava henkilö/tiimi
Kotimaisten ja lähituotteiden suosiminen	Suositaan lähellä tuotettuja ja kotimaisia vaihtoehtoja.	Ruokailun järjestämisestä vastaava henkilö/tiimi
Ruokahävikin välttäminen (menee myös tapahtumakohtaan)	Kerätään tieto osallistujien määrästä ja ruokavalioidista. Pyritään jakamaan mahdollinen ylijäänyt ruoka esimerkiksi tapahtuman osallistujille.	Ruokailun järjestämisestä vastaava henkilö/tiimi

Hankinnat

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Huomioidaan ympäristöystävällisyys	Pyritään hankkimaan vain tarpeeseen. Pyritään hankkimaan lähellä tuotettuja ja ekologisesti valmistettuja tuotteita. Sähkölaitteissa huomioidaan energiatehokkuus.	Hankinnoista vastaava henkilö esim. Hallituksen jäsen
Huomioidaan pitkäikäisyys	Hankitaan tuotteita, joilla on pitkä käyttöikä eli ne on valmistettu kestävästi. Hankitaan vain tuotteita, jotka tulevat käyttöön koko tuotteen elinkaaren ajaksi.	Hankinnoista vastaava henkilö esim. Hallituksen jäsen
Huomioidaan kierrätettävyys ja jatkojalostaminen	Hankintojen tulee olla kierrätettävissä ja ne tulee kierrättää tuotteen elinkaaren päätyttyä. Pyritään käyttämään tuote turvallisuuden mukaan mahdollisimman loppuun esim. muuttamalla tuotteen käyttötarkoitusta (repurposing?)	Hankinnoista vastaava henkilö esim. Hallituksen jäsen

Hankitaan mahdollisimman vähän uutta	Pyritään mahdollisuuksien mukaan hankkimaan aina käytettynä tai lainataan/ vuokrataan.	Hankinnoista vastaava henkilö esim. Hallituksen jäsen
--------------------------------------	--	---

Tapahtumat

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Pyritään käyttämään kertokäyttöastioiden sijaan kestoastioita	Hyödynnetään opiskelijajärjestön omia astioita ja laina-astioita. Voidaan myös pyytää osallistujia tuomaan esim. omat mukinsa tapahtumiin.	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Vältetään turhaa pakkausroskaa ja ostetaan eettisesti tuotettuja tuotteita	Tehdään ostokset tapahtumia varten ajoissa ennen tapahtumaa, suositetaan Reilun kaupan tuotteita ja pakkauksia, jotka sisältävät mahdollisimman vähän turhaa materiaalia.	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Roskat kierrätetään oikeaoppisesti	Mietitään jo tapahtumia suunnitellessa kierrätysmahdollisuudet tapahtuman aikana, ja kuka hoitaa minkäkin osan kierrätyksestä (kuka vie roskat, mihin pullot palautetaan jne. - pullojenpalautusten tulot voi kohdentaa ympäristökohteisiin), tiedotetaan osallistujia tapahtuman aikana kierrätysmahdollisuuksista	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Vältetään turhia ostoksia tapahtumiin	Mietitään tarvitaanko esim. uusia koristeita ja voidaanko käyttää jo löytyviä tavaroita, tai lainataan tarvittaessa muualta (esim. JYY:n tai ainejärjestöjen lainatavaralistat)	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Pyritään minimoimaan tapahtumapaikalle saapumisesta aiheutuvat päästöt	Suositaan tapahtumapaikkaa valittaessa helposti kävelleen, pyörällä tai julkisilla saavutettavia paikkoja, järjestetään yhteiskuljetus kauempana oleviin, mainitaan tapahtumista tiedottaessa reittiohjeet.	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat

Jos tapahtumassa tarjoillaan ruokaa, suositetaan eettisesti tuotettua kasvis- tai vegaanista ruokaa	Suositetaan esim. Fair trade -tuotteita tarjoiluissa; jos ruoka on osallistujan valittavissa, tarjotaan enemmän kasvis- kuin lihavaihtoehtoja	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Vältetään ruokahävikkiä	Jotta tarvittavien tarjoilujen määrää olisi helpompi arvioida, voidaan järjestää tapahtumille ilmoittautuminen tai pitää kirjaa tapahtumien osallistujamääristä	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Jos tapahtuma järjestetään ulkona, jätetään tapahtumapaikka siistiksi	Kerätään roskat, huolehditaan niiden paikalta pois viemisestä	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat
Järjestetään ympäristöteemaisia tapahtumia	Erilaiset työpajat, kirpparikierrokset jne.	Tapahtumatiimin jäsenet ja muut tapahtuman järjestämiseen osallistuvat

Hallituksen toiminta

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Lahjoitukset ympäristöasioita edistäviin kohteisiin	Voidaan sopia esim. vuosittaisesta lahjoituksesta yhdessä sovittaviin kohteisiin tai ryhtyä kummiksi	Ympäristövastaava, koko hallitus
Järjestön ympäristötoiminnan jatkuvuus	Uuden ympäristövastaavan perehdyttäminen ja testamentin kirjoittaminen.	Ympäristövastaava ja puheenjohtaja

Järjestötila

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Energian säästäminen	Järjestön jakaminen useamman järjestön kesken, mahdollisten sähkölaitteiden ja valojen sammuttaminen tilasta poistuessa.	Hallitus sekä muut järjestötilaa käyttävät.
Jätteiden lajittelu	Järjestötilaan hankittava erilliset kierrätykseen soveltuvat astiat.	Hallitus sekä muut järjestötilaa käyttävät.

Järjestötilan tavarat/astiat	Pidetään huolta tavaroiden kunnosta, joka pidentää niiden käyttöikä.	Hallitus sekä muut järjestötilaa käyttävät
Käytettävien pesuaineiden ympäristöystävällisyys	Varmistetaan, että tiskaamiseen käytettävät pesuaineet ovat ympäristöystävällisiä.	Hallitus sekä muut järjestötilaa käyttävät

Jäsenistö

Tavoite	Toimenpide	Vastuu
Lisätään jäsenistön ympäristötietoisuutta	Laaditaan perusteellinen ympäristöohjelma, joka on jäsenistölle helposti löydettävissä.	Ympäristövastaava, hallitus
	Nostetaan ympäristöteemat esille somessa, esim. kierrätysvinkkejä, kasvisruokareseptejä, vaatehuoltovinkkejä.	Ympäristövastaava, tiedotus-/viestintävastaava
Osallistetaan jäsenistöä erilaisiin ympäristöteemaisiin toimiin ja tapahtumiin. Pyritään järjestämään vähintään yksi tällainen tapahtuma hallituskauden aikana.	Järjestetään ympäristöteemainen tapahtuma, esim. roskienkeruu, kirppis, ympäristötalkoot (esim. vieraslajien kitkeminen yms.).	Ympäristövastaava, tapahtumatiimi

Opiskelijajärjestöjen ympäristöohjelmia

- Mephisto ry:n ympäristösuunnitelma: <https://mephistory.wordpress.com/sosiaali-ja-ymparistopolitiikka/1399-2/>
- Tosine ry:n ympäristöstrategia: http://tosine.fi/?page_id=5982
- Fokus ry:n ympäristöstrategia: <https://www.fokusry.net/strategiat>
- Varkaat ry:n toimintasuunnitelma (ympäristö): <https://www.varkaat.fi/yhdistys/toimintasuunnitelma/>

- Pörssi ry:n kestävä kehitys: <https://porssiry.fi/vastuullisuus-ja-yhdenvertaisuus/>

Lisätietoja ja esimerkkejä

- JYYn ilmastotiekartta: <https://jyy.fi/mika-jyy/saannot-ja-asiakirjat/>
- JYYn ympäristösivut: <https://jyy.fi/palvelut-opiskelijalle/kestava-kehitys/ymparisto/>
- ISYYn ympäristöohjelma: https://www.isyy.fi/media/isyy-materiaalipankki/ohjelmat/isyy_ymparistoohjelma.pdf
- JYUn ympäristöohjelma: <https://www.jyu.fi/fi/yliopisto/organisaatio-ja-johtaminen/johtosaanto-ja-periaatteet/kestavyys-ja-vastuullisuus>
- Hiilifiksujärjestö (löytyy mm. hiilijalanjälkilaskuri): <https://blogs.helsinki.fi/hiilifiksu/>
- YLEn "Ilmastouutiset": <https://areena.yle.fi/1-4529477>
- JYYn lainattavat tavarat: <https://jyy.fi/yhteiso/lainatavarat/>
- JYYn kestävä kehityksen hallituslainen: liina.korkiamaki@jyy.fi

Lähteet

Ilmasto-opas. (12.5.2020). Ilmastonmuutosta voi hillitä ilmastoystävällisellä ruokavaliolla. <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ilmastonmuutosta-voi-hillita-ilmastoystavallisella-ruokavaliolla>

Safaya, S., Zhang, G. & Mathews, R. (2016). Toward sustainable water use in the cotton supply chain. A comparative assessment of the water footprint of agricultural practices in India. Water footprint network. <https://waterfootprint.org/media/downloads/Asses->

[sm_water_footprint_cotton_India.pdf](#)

Motiva. (2015). Viisaita valintoja liikenteeseen. Elämä on liikkumista, sinä voi valita kuinka sen teet. https://www.motiva.fi/ratkaisut/kestava_liikenne_ja_liikkuminen/nain_liikut_viisaasti